

Merja Vilenius

LUOKITTELEVA KATSE

Näkökulmia kulttuuriantropologiaan

LUOKITTELEVA KATSE

-näkökulmia kulttuuriantropologiaan-

Sisältö

SAATTEEKSI	5
JOHDANTO.....	6
I. LUOKITTELUN JUURILLA	8
Luokittelu ja katse	8
Niniven savitaulut ja epätavalliset ihmiset	13
Bestiaarit	20
Foucaultin epistemologia	32
II. VISUAALISESTI POIKKEAVAT IHMISET.....	44
Historiallista taustaa epämuodostumille	44
Kuriositeettikabineteista kiertäviin sirkuksiin ja etnografisiin näyttelyihin	53
TAPAUKSEKSI JOSEPH MERRICK, ELEFANTTIMIES	65

III. TIETEELLINEN LUOKITTELU	75
NYKYAIKAISEN LUOKITTELUN PERUSTAJA CARL VON LINNĚ	75
CHARLES DARWIN (1845-1912) JA EVOLUUTITEORIAN VAIKUTUS (DARWINISTA GALTONIIN)	80
”EVOLUUTION PUUTTUVA LENKKI” OTA BENGAL	86
SAARTJIE (SARAH) BAARTMAN	91
FYSIONOMIA JA FRENOLOGIA KYTKEYTYVÄT ANTROPOLOGISEEN TIETEeseen	93
ANTROPOGEOGRAFIA	100
TRUGANINI, VIIMEINEN PALAWAH	108
EKSOOTTISUUS MASSOJEN HUVINA: TANSKA 1878- 1909	114
FYYSINEN ANTROPOLOGI RUDOLF VIRCHOW	123
KUVAT JA KULTTUURIEN TUTKIMUS	129
LOPUKSI	136
LÄHDEVIITTEET:	137
LÄHDELUETTELO:	142

© 2014 Merja Vilenius
Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-318-335-3

SAATTEEKSI

Haluan kiittää Suomen Tietokirjailijat ry:tä, jolta saamani apurahan turvin olen voinut uusinta teollista teostani ”*Luokitteleva katse. Näkökulmia kulttuuriantropologiaan*” työstää. Apuraha on taannut mahdollisuuden etsiä kirjallista materiaalia ja tuonut työrauhaa. Lisäksi haluan kiittää avopuolisoani kirjallisuustieteen filosofian maisteria Aapo Forsellia avusta ja kannustuksesta. Kiitokset kuuluvat myös humanististen tieteiden kandidaatille, luontovalokuvaajalle ja toimittajalle Jukka Palmille.

Turussa 7.11.2014

JOHDANTO

Teoksessani on kolme päälukua: Luokittelun juurilla, Visuaalisesti poikkeavat ihmiset ja Tieteellinen luokittelu. Ensimmäisessä pääluvussa pureudutaan historialliseen menneisyyteen luokittelun kehittämisestä. Samassa luvussa tuodaan myös esille Michel Foucaultin epistemologia, jonka avulla kirjaa on alun perin ideoitu. Foucaultin epistemologia selventää luokittelun kehittymistä ja syntymistä, ja sitä ettei itse luokittelu ole aina ollut samankaltaista, vaan Foucaultin mukaan siinä on havaittavissa samanlaista kehittymistä kuin aatehistoriassa ylipäätään.

Visuaalisesti poikkeavat ihmiset- luvussa tuodaan myös esille historiallista kehittymistä ja samalla esitetään tapausesimerkkinä Elefanttimiehen tarina. Viimeisessä pääluvussa Tieteellinen luokittelu kerrotaan Ota Bengan, Saartjie (Sarah) Baartmanin ja Truganinin elämänkohtalot. Näiden tapausesimerkkien avulla halutaan todentaa yksittäisen ihmiskohtalon avulla sitä todellisuutta, mitä ”näyttelyesineinä” toimineet ihmiset todella kokivat.

I. LUOKITTELUN JUURILLA

Luokittelu ja katse

Luonnontieteilijät ovat pyrkineet kuvaamaan ja luokittelemaan orgaanisen ympäristön muodostavat

eläimet ja kasvit.¹ 1800-luvulla kun tieteenalat eivät vielä olleet niin erkaantuneita toisistaan, kiinnittivät biologit huomionsa myös ihmisryhmiin. Täytyy muistaa, että antropologia tieteenalana alkoi biologien luokitteluista.² Varhaiset luokitusjärjestelmät heijastelivat usein sitä, että ihmisille oli hyötyä monista lajeista. Maailman eri osiin tunkeutuvat eurooppalaiset kohtasivat hämmästyttävän erilaisia uusia lajeja. Ne asettivat perinteiset menetelmät koetukselle ja johtivat epäsuorasti modernin biologisen taksonomian (luokittelutieteen) syntyyn. Tarve luokitella asiat rationaalisesti oli juurtunut syvästi ihmismieleen, mutta taksonomisen järjestelmän perusteiden määrittelyssä on tehtävä tärkeitä valintoja. Nykyään biologit ovat sitä mieltä, että luokittelun on perustuttava sukulaisuuden asteeseen. Kaikissa tapauksissa ei kuitenkaan olla yksimielisiä siitä, miten nämä sukulaisuuden suhteet tulisi selvittää. Merkittävä edistysaskel modernissa tieteessä tapahtui, kun syntyi järjestelmä, jonka

Teos Luokitteleva katse. Näkökulmia kulttuuriantropologiaan on lyhyt läpileikkaus luokittelun historiasta, visuaalisesti poikkeavista ihmisistä ja tieteellisen luokittelun syntymisestä tapausesimerkkeineen. Huomio kirjassa suuntautuu ihmiskohtaloihin, jotka ovat joutuneet luokittelevan katseen kohteeksi. Sen tarkoituksena on herättää kysymyksiä siitä, onko alituinen luokitleminen länsimaalainen tapa katsoa toiseutta, toista ihmistä, ja voisiko tästä tavasta edes hetkeksi luopua?

9 789523 183353

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi